

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 25 februari 1921 kl. 3 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion om vissa ändringar
i lagen om adoption.*

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Alexanderson*), Rogberg, Edw. Larson*), K. G. Westman, greve Spens, J. T. Larsson, Carl Johansson*), Pettersson i Bjälbo*), Engberg, Hederstierna, Svedberg*), Strid, Löfgren*) i Stockholm och Billqvist.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Uti en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 209, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Kant* hemställt, att riksdagen för sin del måtte besluta *dels* sådan ändring i gällande adoptionslag, att andra släktingar till ett adoptivbarn än bröst- arvingar uteslutas från arvsrätt till förmögenhet, som adoptivbarn be- kommit från adoptant, samt att härvid i stället adoptantens släktingar förklaras arvsberättigade efter adoptivbarn, *dels ock* att vid arvsrätt i andra fall efter adoptivbarn adoptanten och hans make, om denne är medadoptant, erhålla rätt till arv före andra adoptivbarnets släktingar än bröst- arvingar.

Beträffande de skäl, motionären anfört till stöd för sina ifrågavarande yrkanden, får utskottet hänvisa till motionen.

Genom lagen om adoption den 14 juni 1917 har frågan, huruledes och med vad verkan någon må upptaga annan såsom sitt barn vunnit rättslig reglering. Beträffande adoptionens rättsverkan i arvsrättsligt hänseende gäller enligt berörda lag, att adoptivbarn lika med äkta barn tager arv efter adoptanten, dock utan att inkräkta på bröst- arvinges laglott (14 §). Denna arvsrätt, som övergår på adoptivbarnets bröst- arvingar, är ock förenad med rätt till laglott (15 §). Adoptanten tager däremot ej arv efter adoptivbarnet utom i det fall, att detta ej efter- lämnar någon arvsberättigad släkting (17 § 2 st.). Denna regel är dock

i ett fall av stor praktisk betydelse underkastad modifikation. Det stadgas nämligen (17 § 1 st.), att, om adoptivbarn på grund av arv eller testamente erhållit egendom efter adoptant och barnet dör utan att efterlämna bröstarring, så äger, där barnet är adopterat av makar och en av dem lever efter, denne samt eljest adoptantens bröstarringar rätt att före arvsberättigade släktingar taga arv efter barnet till så stor del av kvarlåtenskapen, som i värde motsvarar vad barnet bekommit efter adoptanten.

I den nu förevarande motionen hemställes om ändring i två hänseenden i ovan omförmälda bestämmelser. Motionären yrkar sålunda, *dels* att andra släktingar till ett adoptivbarn än bröstarringar skola uteslutas från arvsrätt till förmögenhet, som adoptivbarn bekommit från adoptant, samt att härvid i stället adoptantens släktingar må förklaras arvsberättigade efter adoptivbarn, *dels ock* att vid arvsrätt i andra fall efter adoptivbarn adoptanten och hans make, om denne är medadoptant, skola erhålla rätt till arv före andra adoptivbarnets släktingar än bröstarringar.

Beträffande förstnämnda yrkande framhåller motionären, att ovan nämnda stadgande i 17 § första stycket adoptionslagen kan medföra, att ett adoptivbarns köttsliga föräldrar samt andra släktingar till detsamma, vilka personer i allmänhet ej tagit annat än den nödtorftigaste vård om barnet och som önskat bliva sin försörjningsskyldighet kvitt, kunna få ekonomisk fördel av adoptionsförhållandet. Att dylika personer skulle kunna komma i besittning av större eller mindre del av adoptantens förmögenhet, anser motionären ej överensstämmande med billighet och rättvisa, och han framhåller, att personer med förmögenhet, som skulle vara benägna att adoptera barn, med hänsyn till berörda bestämmelse i stor utsträckning droge sig för detta.

Enligt det för 1917 års riksdag framlagda förslaget till adoptionslag skulle adoptant äga att taga arv efter adoptivbarnet blott i det fall, att barnet saknade arvsberättigad släkting. Någon modifikation för här ovan berörda fall, då fråga är om egendom, som adoptivbarnet bekommit efter adoptanten, fanns däri ej upptaget. I en vid nämnda års riksdag av herr Alexanderson väckt motion (I: 95) framhölls emellertid, att förslagets arvsregler medförde vissa betänkliga konsekvenser, och anförde motionären till utveckling härom bland annat:

»Det vanligaste fallet av adoption torde bliva det, att barnlösa makar gemensamt adoptera ett spätt fosterbarn. Dör nu efter skedd adoption ena maken, tager adoptivbarnet arv; dör kanske snart därpå adoptivbarnet, går detta

arv, hälften av de adopterande makarnas bo, till barnets släkt, kanske till ganska avlägsen släkting. En sådan sakernas utveckling kan adoptanten ej ens genom testamente förebygga annat än delvis. Laglottsrätten lägger hinder härför. Har — för att taga ett praktiskt viktigt exempel — den avlidne maken i testamente förordnat, att den efterlevande skall sitta i orubbat bo, kan detta bliva omintetgjort. På helt andra förutsättningar är onekligen de naturliga egna barnens arvs- och laglottsrätt uppbyggd. — Det inträffar vidare som bekant ej sällan, att makar, som upptagit fosterbarn, sedermera få ett eller flera egna barn. Även för detta fall framstår det som en till adoption föga uppmuntrande utsikt, att en del av boet skall frångå familjens kvarlevande medlemmar och tillfalla helt utomstående med rätt för dessa att påkalla skifte.

Dessa allt annat än tilltalande konsekvenser hava icke heller kunnat undgå att ådraga sig uppmärksamhet. Sälunda blevo de föremål för överläggning vid Sveriges advokatsamfunds årsmöte år 1914 och framkallade hos talrika deltagare i diskussionen betänkligheter samt yrkande om ändring. Det är ej heller ovanligt att höra praktiserande jurister, vilkas råd vid ordnande av adoptionsfrågor kan förväntas ofta bliva inhämtat, uttrycka den uppfattning, att man i regel måste ställa sig avrådande från steget att adoptera, om förslagets arvsregler i sitt nuvarande skick upphöjas till lag.

Fråga blir då huru ifrågavarande olägenheter bäst kunna undanröjas. Vid advokatsamfundets nyssnämnda årsmöte samlade man sig kring den tanken, att adoptivbarns laglottsrätt borde bortfalla. Detta synes dock vara att kasta ut barnet med badvattnet. Det är tvivelsutan en riktig tanke, att åtgärden att genom adoption införliva ett fosterbarn med en ny familj ock bör medföra åt barnet en tryggad och med de egna barnens närmast jämförlig ställning inom denna nya familj, även i arvshänseende. Å andra sidan har laglottsrättens borttagande ingen verkan i åsyftad riktning i andra fall, än då adoptanten verkligen upprättat testamente, som utesluter adoptivbarnet från arvsrätt eller som förbinder den med vissa villkor.

Däremot vill det synas, att inga avgörande betänkligheter kunna anföras mot en bestämmelse, som föreskriver, att i den mån adoptivbarn på grund av lag eller testamente tagit arv efter adoptant, skall ur adoptivbarnets eget dödsbo utgå motsvarande värde till den ännu kvarlevande av två adopterande makar och till adoptantens bröstarvingar, om sådana vid adoptivbarnets frånfälle finnas. Ett dylikt stadgande medgiver vidmakthållande av de grundsatser, varpå det kungl. förslaget i arvsfrågan är uppbyggt, och innebär blott en mindre modifikation däri, vilken emellertid enligt mitt förmenande är både rättvis och ägnad att medverka till förtroendefullt anlitande av adoptionsinstitutet. Konsekvensen kunde måhända synas fordra att stadgandet utsträckes att gälla även det fall, att adoptivbarns bröstarvingar enligt 14 § 2 stycket bekommit arv efter adoptanten. För detta fall gälla dock ej med nämnvärd styrka de ovan anförda synpunkterna. Det kungl. förslaget har ej heller för sin del tagit motsvarande konsekvens i det undantagsfall, där enligt 17 § adoptant tager arv efter adoptivbarn.»

Lagutskottet (utlåtande nr 29) förklarade sig vara ense med motionären därom, att en ändring i förslaget i det syfte, som i motionen angivits, borde komma till stånd. Därigenom torde, yttrade utskottet, de olägenheter, som, på sätt i motionen påvisats, vore förenade med förslagets bestämmelser i arvsrättsligt hänseende, bliva avhjälpta. Och

på hemställan av utskottet antog riksdagen det nuvarande första stycket av 17 §, för vars innehåll ovan redogjorts.

Av vad sålunda anförts framgår, att ifrågavarande av motionären framställda spörsmål så sent som år 1917 varit föremål för en ingående prövning. Om också, på sätt motionären anført, någon gång skulle förekomma, att personer underlåta att adoptera barn av fruktan, att deras kvarlåtenskap skall komma att tillfalla andra adoptivbarnets arvingar än bröstaringar, finner utskottet dock vid angivna förhållande tillräcklig anledning ej föreligga att nu företaga ändring i en bestämmelse, som av statsmakterna vid lagens antagande ansetts ägnad att på ett tillfredsställande sätt reglera ifrågavarande spörsmål.

Till stöd för sitt här ovan intagna yrkande, att adoptanten — i andra fall än dem, som avses i 17 § 1 stycket — skall äga taga arv efter adoptivbarn före andra barnets släktingar än bröstaringar, anför motionären, att adoptivbarn ofta ej äga kännedom om sina verkliga föräldrar och i allt fall sällan torde komma att göra anspråk på arv efter dem samt att dessutom adoptivbarnets uppfostran påkostas och ombesörjes av adoptanten.

Beträffande denna del av motionen får utskottet erinra därom, att man vid tillkomsten av ifrågavarande lagstiftning ansåg angeläget att söka förebygga, att adoption skulle komma till stånd på grund av beräkning hos adoptanten att därigenom för egen del vinna någon ekonomisk fördel. Om sådan beräkning skulle komma att spela någon mera avgörande roll, vore det nämligen att befara, att adoptionen icke komme att motsvara vad därmed främst borde avses, eller att bereda barnet ett gott föräldrahem. Av förnämligast dessa skäl ansågs adoptanten böra såsom regel uteslutas från arvsrätt efter adoptivbarnet.

Enligt utskottets uppfattning är ifrågavarande lagbestämmelse sålunda väl motiverad, och någon ändring i densamma synes förty ej böra ifrågakomma.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 25 februari 1921.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETERSSON.